

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa R. S.
przeciwko A. P.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 października 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego;**
- 3) przyznaje adwokatowi P. S. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł powiększoną o podatek od towarów i usług we właściwej stawce, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną powodowi w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna

jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uczestnik powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które sprowadził do konieczności interpretacji przesłanki rażącej niewdzięczności obdarowanego kształtującej prawo odwołania darowizny i wyjaśnienia, czy za rażącą niewdzięczność może być uznane niedotrzymanie przez niego warunków umowy zawartej między najbliższymi członkami rodziny przewidującej finalnie zawarcie dwóch umów darowizny - pierwszej między darczyńcą a obdarowanym oraz drugiej (po upływie kilku lat) pomiędzy pierwotnie obdarowanym a synem darczyńcy oraz ujawnienie przez obdarowanego, że nie miał takiego zamiaru w chwili zawarcia umowy darowizny. Przyczyną motywującą do darowizny, poza *causą donandi*, może być też inny stosunek obligacyjny między stronami. Wątpliwości - zdaniem powoda - mają dotyczyć tego, jakie znaczenie należy przypisać temu stosunkowi.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi

pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Zagadnienie sformułowane przez powoda nie ma cech określonych wyżej, gdyż było po wielokroć wyjaśniane w orzecznictwie Sądu Najwyższego i nie zachodzi potrzeba kolejnej wypowiedzi o nim w stanie faktycznym sprawy. W orzecznictwie przyjmowano, że przesłankę rażącej niewdzięczności uznaje się za spełnioną tylko w przypadkach szczególnych, zwłaszcza przestępstw obdarowanego przeciwko darczyńcy lub osobom dla niego bliskim albo rażącego zaniedbywania obowiązków rodzinnych, a także w odniesieniu do zachowania obdarowanego wymierzonego celowo i świadomie przeciwko darczyńcy w celu skrzywdzenia go, obliczonego na zaszkodzenie mu i wyrządzenie mu zła (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., IV CSK 295/17, nie publ., z 26 stycznia 2018 r., II CSK 254/17, nie publ.).

Nie ma wątpliwości, że użyte w art. 898 k.c. pojęcie rażącej niewdzięczności jest klauzulą generalną, a zatem wymaga wypełnienia treścią na gruncie konkretnego, ocenianego stanu faktycznego, co potwierdził Sąd Najwyższy ostatnio w wyroku z 23 listopada 2018 r., II CSK 646/17 (nie publ.), akcentując, że nie ma ogólnej reguły pozwalającej na uznanie zachowania obdarowanego wobec darczyńcy za rażącą niewdzięczność uzasadniającą odwołanie darowizny.

Z ustaleń dokonanych w niniejszej sprawie, które nie mogą stanowić bezpośredniego przedmiotu zarzutów kasacyjnych (art. 398³ § 3 k.p.c.) i którymi Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej byłby związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), wynika, że konflikty między powodem i pozwanym nie wykraczały poza przeciętną w ich środowisku miarę i nie miały drastycznego przebiegu. Pozwany po przeniesieniu na niego własności nieruchomości niewątpliwie do końca września 2016 r. spełniał na rzecz powoda świadczenia rzeczowe i pieniężne. Przestał to robić w 2017 r., gdy sam popadł w problemy finansowe. Zaprzeszanie przez pozwanego świadczeń na rzecz powoda nie trwało długo przed złożeniem oświadczenia o odwołaniu darowizny, a taki stan trudno jest kwalifikować jako rażącą niewdzięczność obdarowanego.

Powód upatrywał przesłanki do złożenia oświadczenia woli o odwołaniu darowizny przede wszystkim w tym, że pozwany miał nie spełnić dodatkowego zobowiązania, towarzyszącego zobowiązaniu powoda do przeniesienia na pozwanego własności nieruchomości, którym było zwrotne przeniesienie własności nieruchomości na syna powoda po osiągnięciu przez niego pełnoletniości. O tym, że strony umowy darowizny poczyniły tego rodzaju uzgodnienia może świadczyć zreferowana przez Sąd Okręgowy postawa pozwanego, który w toku procesu gotów był przenieść własność gospodarstwa rolnego na siostrzeńca (syna powoda) pod warunkiem jednak, że uzyska oficjalne zwolnienie z obowiązku zwrotu dopłat pobieranych w pięcioletnim programie. Sąd Apelacyjny ocenił jednak i tę sytuację. Wskazał mianowicie, że powód wywodził żądanie z twierdzenia, iż łączyła go z pozwanym umowa darowizny, którą skutecznie odwołał w warunkach rażącej niewdzięczności pozwanego. W postępowaniu pozwanego w stosunku do powoda Sąd Apelacyjny nie dopatrzył się cech rażącej niewdzięczności. Dostrzegł jednak, że powód oczekuje raczej, iż pozwany wykona zobowiązanie do zwrotnego przeniesienia własności nieruchomości, które miało nastąpić po osiągnięciu pełnoletniości przez syna powoda. Takie ułożenie stosunku prawnego czyniłoby - zdaniem Sądu Apelacyjnego - umowę darowizny nieważną, co wyklucza powstanie roszczeń mających podstawę w art. 898 § 1 k.c.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., orzeczono jak w postanowieniu. Odstępując od obciążenia powoda kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego Sąd Najwyższy miał na uwadze sytuację osobistą i majątkową powoda ale też przedmiot postępowania w sprawie i przyczyny wystąpienia z roszczeniem.

O wynagrodzeniu pełnomocnika reprezentującego powoda z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono stosownie do § 2, § 4 ust. 1, § 8 pkt 7, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 68).

